

Araştırma Makalesi / Research Article

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Yer Temelli Eğitim Bağlamında İncelenmesi¹

Examination of 2018 and 2024 Social Studies Curriculum in the Context of Place-Based Education

Esra EKERBİÇER² , Hüseyin ÇALIŞKAN³ , Mehmet UYMAZ⁴ ,
Yiğit CEBECİ⁵ , & Mehmet Alper CANTİMER⁶

DOI : [10.63556/ankad.v10i2.367](https://doi.org/10.63556/ankad.v10i2.367)

Geliş/Received: 25/11/2025

Kabul/Accepted: 15/02/2026

Öz

“Dünyayı unutmama”nın panzehiri olarak görülen yer temelli eğitim (YTE) bireyin içinde bulunduğu toplumun ve çevrenin eğitime dâhil edilmesi esasına dayanan bir eğitim yaklaşımıdır. YTE yaklaşımı yakın çevrenin tarihi, kültürel, doğal vb. özelliklerinin öğrenilmesini amaçlamaktadır. YTE yaklaşımıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen davranışlar/beceriler ile sosyal bilgiler dersiyle öğrencilere kazandırılması hedeflenenler birbiriyle benzerlik gösterdiğinden YTE yaklaşımının sosyal bilgiler dersinde kullanımının uygun olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle 2018 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programlarında YTE’ye yer verilme durumunun ve iki programı karşılaştırmalı olarak incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırma betimsel araştırma yaklaşımına dayalı olarak yapılandırılmıştır. Araştırmanın veri kaynağını 2018 ve 2024 programları oluşturmaktadır. Araştırmada veriler doküman analizi yöntemi ile toplanmış olup 2018 ve 2024 öğretim programlarındaki kazanımlar/öğrenme çıktıları incelenmiş ve bunların YTE ile ilişkili olup olmadığı belirlenerek bu öğretim programlarında YTE yaklaşımına yer verilme durumları karşılaştırılmıştır. Verileri analiz ederken betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma 2018 programındaki kazanımların 2024 programındaki öğrenme çıktılarına göre YTE ile daha fazla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları doğrultusunda sosyal bilgiler dersi kapsamında YTE’ye daha sık yer verilmesi, okul dışı öğrenme faaliyetlerinin düzenlenmesi önerilerinde bulunulabilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, yer temelli eğitim, öğretim programı, sosyal bilgiler öğretim programı.

Abstract

Place-based education (PBE), which is seen as an antidote to “forgetting the world”, is an educational approach based on the idea of incorporating the society and environment in which an individual lives into education. The PBE approach aims to learn the historical, cultural, natural, etc. features of the immediate environment. Since the behaviours/skills aimed to be provided to students with the PBE approach and the behaviours that are aimed to be provided to students with the social studies course are similar to each other, it is thought that the use of the PBE

¹ Bu makale TÜBİTAK tarafından desteklenen 3005 program kodlu ve 222K234 numaralı proje kapsamında gerçekleştirilmiş olup 13-15 Eylül 2024 tarihleri arasında Balıkesir/Cunda Adasında düzenlenen ERPA Uluslararası Eğitim Kongrelerinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Sorumlu Yazar/Corresponding Author, Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye. esreker.98@gmail.com

³ Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü/Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, hcaliskan@sakarya.edu.tr

⁴ Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü/Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, muymaz@sakarya.edu.tr

⁵ Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü/Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, yigitcebeci@sakarya.edu.tr

⁶ Öğr. Gör. Dr., Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi/Rektörlük/Ortak Dersler Bölümü, mcantimer@subu.edu.tr

Önerilen Atıf/Suggestion Citation

Ekerbiçer, E., Çalışkan, H., Uymaz, M., Cebeci, Y. & Cantimer, M.A., (2026). 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Yer Temelli Eğitim Bağlamında İncelenmesi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 743-762.

approach in the social studies course is appropriate. Based on this idea, in this research is aimed to examine the inclusion of the place-based education approach in the 2018 and 2024 curriculums and to examine the two programmes comparatively. The research is structured based on the descriptive research approach as a qualitative research. The data source of the research is the 2018 and 2024 curriculum. Document analysis was used as the data collection method and descriptive analysis method was used to analyse the data. The learning outcomes in the 2018 and 2024 curriculums were examined and the inclusion of the PBE approach in these curriculums was compared. The research results showed that the outcomes in the 2018 programme were more related to PBE. According to the results of the research, it can be recommended that PBE should be included more in the social studies course, out-of-school learning activities should be organised.

Keywords: Social studies, place-based education, curriculum, social studies curriculum.

1. GİRİŞ

Yerel toplumun değerlerine, kaynaklarına ve sorunlarına dayanan, her türlü eğitim faaliyeti için yerel toplumu bütünleştirici bir bağlam olarak kullanmaya odaklanan yer temelli eğitim yaklaşımı ülkemizde nispeten güncel bir kavramdır (Powers, 2004). Yer temelli eğitim (YTE), öğrencilere yerel kültürleri, yerel miras öğeleri ve yaşadığı toplumda fırsat ve deneyimlere sahip olma imkânı sunarken bu imkânları müfredat bağlamında matematik, sosyal bilgiler, dil sanatları, fen ve diğer derslerin ele alınmasında bir odak noktası olarak kullanır (Promise of place, 2010). YTE, yakından uzağa ilkesini temel alan, yakın ve tanınandan, uzak ve yabancı olanın öğrenilmesine doğru giden bir hareket olduğundan öğrencilerin yaşadıkları yerin kültürünü, tarihini öğrenmesi, yer şekilleri, toplum yapısı, gelenekler gibi bölgesel özellikleri öğrenerek bunların birbirini nasıl etkilediklerini değerlendirmesi hedeflenmektedir (Sobel, 2023). Yer temelli bir eğitim yaklaşım ile öğrenciler yaşadıkları toplumun karşı karşıya olduğu sorun ve konuları araştırmaya teşvik edilir. Öğrenciler çevrelerindeki insanların karşılaştığı sorunları öğrenirken, öğretmenler de öğrencilerin bu zorluklarla yüzleşirken ihtiyaç duyduğu/duyacağı gerekli eğilimleri, beceri ve bilgileri kazanmalarına yardımcı olan önemli bir rehber görevi görür (Maguth ve Hilburn, 2011). Eğitim faaliyetlerinin bu yönde gelişim gösterdiği düşünüldüğünde YTE yaklaşımı ile öğrencilerin derslere ve topluma katılımlarının olumlu yönde değişeceği söylenebilir. Çünkü öğrenim faaliyetlerinin okul dışına taşınması ve bu sayede öğrencilerin gerçek yaşam deneyimleri elde etmesi öğrencilerin yakın çevresini daha iyi tanınmasına, toplumsal ve çevresel konulara duyarlı olmasına ve aktif vatandaşlar olarak topluma kazandırılmasına hizmet edebilecektir. Böylece öğrenci başarısını arttırmakla birlikte çevre kalitesi ve sosyal ve ekonomik canlılığın da iyileşmesine hizmet edecektir (Powers, 2004; Sobel, 2023). YTE, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirerek onların bağımsız düşüncelerini sağlayan, öğrencilerin ulaştığı bilgileri analiz etmelerini, toplumsal ve çevresel sorunları ve fırsatları fark etmelerini sağlayan ve yenilikçi düşünebilmelerine imkân tanıyan bir yaklaşımdır (Fly, 2010). Bu doğrultuda YTE yaklaşımı konularına göre bazı alt boyutlara göre değerlendirilmiştir. Bu boyutlar Smith (2002) tarafından beş başlıkta toplanmıştır. Bu alt başlıklar, öğrencilerin toplumlarının tarihi ve kültürel özellikleri hakkında bilgi sahibi olmalarını amaçlayan ve öğrencileri tarihi araştırmalar yapmaya teşvik eden *kültürel çalışmalar*; öğrencilerin yaşadıkları çevrenin doğal özelliklerini keşfetmelerine imkân tanıyan *doğa çalışmalar*; öğrencilerin yerel sorunları tanımları ve çözüm önerileri geliştirmelerine fırsat vererek öğrencilerin bir problemin çözümünde aktif olmasını sağlayan *problem çözme süreçleri*; öğrencilerin yerel ortamlarında kendi ekonomik fırsatlarını oluşturabilmeleri için teşvik edildiği ve yaşadıkları çevrenin ekonomik faaliyetlerini öğrenerek yenilikçi fikirler oluşturmalarını içeren, çalışma fırsatlarının sunulduğu *girişimcilik fırsatları* ve öğrencilerin toplumsal süreçlere aktif katılım göstermesini, toplumsal sorun ve konulara yönelik olarak fikir geliştirmelerini ve bunları paylaşma fırsatı verilmesini içeren, öğrencilerde toplumsal sorumluluk ve bağlılık duygusu oluşturmayı, öğrencilerin haklarını bilen vatandaşlar olmalarını kapsayan *toplumsal çalışmalardır* (Wanich, 2006).

“Yer” kavramı her ne kadar coğrafya eğitimi ile doğrudan ilişkili bir kavram gibi gözükse de yer temelli eğitim disiplinler arası ve çok disiplinli bir eğitim yaklaşımıdır (Resor, 2010). Bu yönüyle de YTE’nin müfredattaki derslerin birçoğunda kullanılması mümkün görülmektedir. YTE yerel toplumun da eğitime dâhil edilerek öğrencilerin yakın çevrelerinin tarihini, kültürünü, coğrafı ve ekonomik özelliklerini öğrenmesini, içinde yaşadığı topluma karşı sorumluluk hissetmesini ve aktif katılım göstermesini amaçlayan bir yaklaşım olarak karşımıza çıkarken sosyal bilgiler dersi de tarihini ve kültürünü bilen, bulunduğu yerin coğrafi özelliklerinin farkında ve çevre bilinci gelişmiş, topluma aktif katılım sağlayan bireyler yetiştirmeyi hedefleyen (MEB, 2018), öğrencileri buldukları toplumda ömür boyu sürecek

olan bir vatandaşlık katılımı pratiğine hazırlayan bir derstir (National Council for the Social Studies, 2010).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), geleneksel bilgi merkezli öğretim anlayışından ziyade çağdaş eğitim yaklaşımları temelinde öğrencilerin bilgiyi kullanabilme, dönüştürebilme ve gerçek yaşamla ilişkilendirebilme kapasitelerini geliştirmeyi amaçlayan ve öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarda bütüncül gelişimi esas **beceri temelli** bir yapı üzerine inşa edilmiştir. Öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim kurma, karar verme ve sorumluluk alma gibi üst düzey becerileri geliştirmeleri, modelin temel hedefleri arasında yer almaktadır (MEB, 2023). Beceri temelli eğitim anlayışının etkili biçimde uygulanabilmesi ve öğrenmenin anlamlı hale gelmesi, öğrenilenlerin günlük ve gerçek yaşamla ilişkilendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu noktada karşımıza çıkan **yer temelli eğitim yaklaşımının**, TYMM'nin öngördüğü beceri odaklı yapıyı destekleyen önemli bir pedagojik çerçeve sunduğu düşünülmektedir. Ayrıca YTE ile yerel çevreye duyarlılık, kültürel mirasa saygı, çevre bilinci ve toplumsal sorumluluk gibi değerlerin somut deneyimlere dönüşmesi hedeflendiğinden (Smith, 2002) bu yönüyle YTE yaklaşımı, TYMM'nin hedeflediği millî manevi ve evrensel değerlerle uyumlu bireylerin yetiştirilmesine de katkı sağlayacak bir yaklaşımdır. TYMM'nin beceri temelli yapısı ile YTE yaklaşımı arasında güçlü ve tamamlayıcı bir ilişki bulunduğu görülmektedir. YTE, beceri temelli anlayışın uygulamaya aktarılmasını kolaylaştıran, öğrenmeyi anlamlı ve yaşamla bağlantılı hâle getiren etkili bir araç olarak değerlendirilebilir. Özellikle sosyal bilgiler gibi yaşamla doğrudan ilişkili derslerde YTE uygulamalarının, TYMM'nin öngördüğü beceri odaklı eğitim anlayışının somutlaştırılmasında önemli bir rol üstlendiği düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programının içeriği incelendiğinde de öğrencilerin *“tarihini bilen, kültürel mirasın korunmasının önemini farkında, yaşadığı çevrenin coğrafi özelliklerini bilen, insan ve çevre arasında var olan etkileşimi açıklayabilen, çevre duyarlılığına sahip, her mesleğin gerekli olduğunun bilincinde olan, toplumsal ilişkileri düzenlemede ve karşılaştığı sorunları çözümede iletişim becerisini kullanabilen, toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirten, ülke ve dünya meselelerine duyarlılık gösteren, yaşadığı toplumla uyum içinde olan vatandaşlar”* olmalarının dersin temel amaçlarından olduğu anlaşılmaktadır (MEB, 2018). Bu doğrultuda YTE'nin sosyal bilgiler dersinde kullanılması ile birlikte öğrencilerin yaşadığı toplumda var olan problemlere karşı daha duyarlı hale geleceklere ve toplumsal süreçlere aktif katılım gösterecekleri düşünülmektedir (Evans ve Kılınc, 2013). İçeriği, ele aldığı konular ve amaçları bakımından YTE yaklaşımının kullanılması için en uygun derslerden birinin sosyal bilgiler dersi olduğu söylenebilir. YTE'nin ve sosyal bilgiler dersinin birbiriyle uyumu düşünüldüğünde YTE yaklaşımıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen davranışlar/beceriler ile sosyal bilgiler dersiyle öğrencilere kazandırılması hedeflenenlerin birbiriyle benzerlik gösterdiği görüldüğünden YTE yaklaşımının sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının uygun olabileceği düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle sosyal bilgiler dersi kapsamında YTE yaklaşımına yer verilme durumunu tespit ederek mevcut durumu açığa çıkarmanın alanyazına katkı sağlayabileceği düşünülmüştür. Bunun için öncelikle öğretim programlarının incelenmesi hedeflenmiştir. Çünkü öğretim programında yer verilmeyen bir yaklaşımın dersin içeriğinde kullanılmasının pek de mümkün olmayacağı düşünülmüştür. Bu nedenle öncelikle öğretim programlarındaki mevcut durumu ortaya koymak YTE'nin sosyal bilgiler dersiyle ilişkisini belirlemek noktasında önemli olabilir. Bu çalışmada da Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'nin hazırladığı 2018 ve 2024 sosyal bilgiler programlarındaki kazanımların YTE ile ilişkisini belirlemek ve bu iki öğretim programında YTE'ye yer verilme durumlarını karşılaştırmalı incelemek amaçlanmıştır. 2024 öğretim programında YTE'ye yer verilme durumunun incelendiği ve 2018 programıyla karşılaştırmalı olarak incelendiği araştırmalarla rastlanılmaması alanyazında bir eksik olarak değerlendirilmiş ve araştırmanın yapılmasının da alanyazındaki bu eksikliği gidermek noktasında önemli olabileceği düşünülmüştür. Araştırmanın amacı doğrultusunda YTE ile ilişkilendirilebilecek kazanımlar/öğrenme çıktıları içerikleri ve YTE'nin alt boyutları kapsamında değerlendirilmiştir.

YTE kavramıyla ilgili literatür incelendiğinde matematik dersindeki etkilerinin incelendiği (Wanich, 2006), YTE'nin kırsal (Bartholomaeus, 2006) ve kentsel örneklerinin (Russell-Ciardi, 2006) incelenip değerlendirildiği, YTE yaklaşımında karşılaşılan engeller ve stratejik yolların değerlendirildiği (Gruenewald, 2005; Smith, 2007), YTE'nin içeriğini oluşturan farklı eğitim programlarının değerlendirildiği (Powers, 2010), K-12 eğitiminde YTE'nin bir model olarak kullanımının incelendiği

(Fly, 2010), sosyal bilgiler dersi açısından incelendiği (Resor, 2010; Maguth ve Hilburn, 2011), coğrafya eğitiminde YTE'nin teori, araştırma ve uygulama açılarından incelendiği (Semken vd., 2017), YTE ile ilgili literatür tarama çalışmalarının yapıldığı (Deringer, 2017; Yemini, Engel ve Simon, 2023), YTE'nin farklı açılardan incelendiği (Cincera vd., 2019), YTE yaklaşımına yönelik öğretmen tutum ve görüşünün ele alındığı (Özkaral ve Daş, 2022; Köşker ve Karabağ, 2012), YTE'nin sosyal bilgiler dersi kapsamında tarihi gelişiminin incelendiği (Evans ve Kılınc, 2013), farklı derslerin ders kitapları ve öğretim programlarının YTE'yi içerme durumlarının incelendiği (Yıldız ve Mentiş Taş, 2015; Mentiş Taş ve Özkaral, 2015; Yıldız Yılmaz ve Tabaru, 2017; Üztemur, vd.,2018), YTE yaklaşımı kapsamında öğrencilere proje çalışmalarının yaptırılıp öğrencilerin sosyal alanlardaki başarısına etkisinin araştırıldığı (Akbaş ve Çakmak, 2019), derslerde YTE yaklaşımının kullanılmasının akademik başarıya (Kırboğa, 2022; ; Kalafat, 2018; Akkaya, 2014) ve çevre okuryazarlığı ve girişimcilik becerilerinin gelişmesine etkisinin incelendiği (Tabaru Örnek, 2022) çalışmalara rastlanmıştır. Yapılan literatür incelemesinde YTE yaklaşımını açıklayan, derslerde YTE yaklaşımının kullanılmasının öğrenci becerilerini geliştirmesindeki etkisini ele alan çalışmalarla beraber YTE yaklaşımı doğrultusunda öğretim programları ve ders kitaplarının incelendiği çeşitli araştırmalara rastlanmıştır. Fakat buna rağmen sosyal bilgiler öğretim programlarının YTE bağlamında karşılaştırmalı olarak incelendiği çalışmalara rastlanmadığından bu araştırmanın farklı ve özgün bir araştırma olarak alanyazında yer alacağı düşünülmüştür.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olan betimsel tarama araştırması çerçevesinde yapılandırılmıştır. Betimsel araştırmalarda mevcut durumun olduğu haliyle ortaya konması esastır. Bu doğrultuda araştırmacının ve araştırmanın amacı kapsamında incelenmesine karar verilen örneklem grubu veya veri kaynağından bilgi toplanır (Creswell, 2020) ve incelenen durumun önceki olaylarla ilişkisi incelenir (Tanrıoğan, 2014). Bu çalışmada 2018 ve 2024 öğretim programlarındaki kazanımların/öğrenme çıktılarının YTE ile ilişkisini belirlemek ve bu iki öğretim programında YTE'ye yer verilme durumlarını ortaya koymak amaçlandığından araştırma betimsel tarama araştırması olarak tasarlanmıştır.

2.2. Veri Kaynakları

Bu araştırmanın veri kaynağı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan 2018 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programlarından oluşmaktadır. Araştırmada doküman olarak kullanılan 2018 öğretim programına <http://mufredat.meb.gov.tr/> adresinden, 2024 öğretim programına ise <https://tymm.meb.gov.tr/> adresinden elektronik olarak ulaşılmıştır.

2.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri doküman analizi yöntemiyle toplanmıştır. Doküman analizi, araştırılması amaçlanan durum ile ilgili bilgileri kapsayan, basılı veya elektronik kaynaklara ulaşılabilecek bu kaynakların analiz edilmesini içermektedir (Yıldırım ve Şişek, 2021). Nitel çalışmalarda yazılı kaynakların önemli parçası olan dokümanlar (Creswell, 2020) ulaşılan kaynakların incelenip analiz edilmesi (Sak, Şahi Sak, Öneren Şindil ve Nas, 2021) noktasında araştırmacının ihtiyaç duyduğu veriyi somut bir şekilde elde etmesine olanak sağlamaktadır (Yıldırım ve Şişek, 2021). Merriam (2009) tarafından belirlenmiş doküman analizi sürecine yönelikler detaylar aşağıda belirtilmiştir:

2.3.1. Uygun Dokümanları Bulma

Araştırmada öncelikli olarak araştırmanın amacına hizmet edeceği düşünülen uygun dokümanlar belirlenmiştir. Araştırmada sosyal bilgiler dersi kapsamında 2018 ve 2024 öğretim programlarında YTE'nin yer alma durumunu ortaya çıkarmak amaçlandığından 2018-2024 sosyal bilgiler öğretim programları doküman olarak belirlenmiştir.

2.3.2. Dokümanların Orijinalliğini Kontrol Etme

Araştırmanın veri kaynağı olan 2018 öğretim programına <http://mufredat.meb.gov.tr/> adresinden, 2024 öğretim programına ise <https://tymm.meb.gov.tr/> adresinden erişilmiştir. Dokümanlara resmi kaynaklardan ulaşılmış olup bundan dolayı dokümanların orijinalliği uygun olarak değerlendirilmiştir.

2.3.3. Kodlama ve Kataloglama Konusunda Bir Sistematik Oluşturma

Araştırma amacı kapsamında 2018 ve 2024 öğretim programlarındaki kazanımlar/öğrenme çıktıları incelenmiş ve incelenen kazanımların/öğrenme çıktılarının YTE ile ilişkisi belirlenmiştir. Kazanımlar/öğrenme çıktıları sosyal bilgiler eğitiminde uzman olan dört araştırmacı ile birlikte her bir kazanım/öğrenme çıktısı tek tek değerlendirilerek belirlenmiştir. Kazanımların/öğrenme çıktılarının YTE ile ilişkili olup olmadığına karar verilirken “çevresindeki”, “yaşadığı çevre” gibi “yakın çevre” vurgusunun yapılmasına ve kazanım/öğrenme çıktısı içeriğinin öğrencilerin ortak miras öğelerin, çevrelerindeki tarihsel ve kültürel unsurların, toplumsal ihtiyaçların ve çevresel özelliklerin farkına varmasına hizmet eden yerelliğe ilişkin kazanımlar/öğrenme çıktıları olmasına dikkat edilmiştir. Bu hususları karşılayan kazanımların/öğrenme çıktılarının YTE ile ilişkili kazanımlar/öğrenme çıktıları kapsamında değerlendirilmesine uzmanlarla görüş birliğine varılarak karar verilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, araştırmacının elde ettiği verileri düzenli ve yorumlanmış halde okuyucuya sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmanın amacı doğrultusunda öncelikle sosyal bilgiler eğitiminde uzman ve çalışmalar yürütmekte olan dört uzman belirlenmiştir. Bu uzmanlar ve araştırmacı tarafından 2018 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlar/öğrenme çıktıları her bir araştırmacı ayrı inceleme yapacak şekilde tek tek incelenmiştir. Ayrı olarak yapılan bu değerlendirmenin ardından araştırmacı ve dört uzman bir araya gelerek öğretim programlarındaki kazanımların/öğrenme çıktıları sırasıyla incelemiştir. Bu süreçte ele alınan kazanımların/öğrenme çıktıları YTE kapsamında nasıl ve şekilde ele alınabileceği değerlendirilmiş ve özellikle “yaşadığı yer”, “yaşadığı çevre”, “çevresinde yer alan” gibi ifadelerin yer aldığı kazanımlar/öğrenme çıktıları YTE ile ilişkilendirilmiştir. Bunlara ek olarak öğrencilerin yaşadıkları yerin kültürünü, tarihsel ve kültürel unsurlarını, ortak miras öğelerini, toplumsal ihtiyaçları ve çevresel özellikleri öğrenmesine hizmet eden kazanımların/öğrenme çıktıları da YTE ile ilişkili olarak değerlendirilmesine uzmanlarla birlikte karar verilmiştir. Örneğin “*SB.4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.*” kazanımı öğrencinin yaşadığı çevreye direkt olarak vurgu yapması sebebiyle YTE bağlamında değerlendirilebilecek bir kazanım olarak belirlenirken; “*SB.5.2.4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.*” kazanımında direkt olarak yakın çevre, yaşanan çevre vurgusu yapılmamasına rağmen kazanım incelendiğinde öğrencilerin yakın çevrelerindeki kültürel öğeleri toplumsal birliktelik bağlamında değerlendirebileceği bir kazanım olduğu düşünülerek YTE ile ilişkili olabilecek bir kazanım olduğuna karar verilmiştir.

Uzmanlarla birlikte yapılan detaylı tartışmalar sonucunda yukarıda belirtilen şekilde yapılan değerlendirmeler ışığında YTE ile ilişkili bulunan kazanımlarda fikir birliği sağlanarak kazanımların analizine son hali verilmiştir. Bu incelemeler yapılırken araştırmacılar tarafından hazırlanan “belirtke tablosu” kullanılmıştır. Belirtke tablosunu öğretim programı, öğrenme alanı, kazanım/öğrenme çıktısı ve kazanımın/öğrenme çıktısının yer temelli eğitim boyutu başlıkları oluşturmaktadır. Her bir sınıf düzeyine ait kazanımlar ayrı ayrı tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmacıların YTE ile ilişkili olduğunu belirlemiş olduğu kazanımlara ilişkin hazırladığı tablolar sosyal bilgiler alanında uzman üç eğitimci tarafından kontrol edilmiştir. Uzman incelemeleri sonucunda başlıklar çalışma amacı ve içeriği ile uyumlu bulunmuş ve tablo içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, veri toplama araçlarının uygulanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ANKAD Yayın Kurulu’nun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Araştırma için Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu’ndan 06/03/2023 tarihi ve 227557 sayılı kararı ile etik kurul izni alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma amacı doğrultusunda elde edilmiş olan bulgular yer almaktadır. Kazanımların YTE'nin alt boyutlarına atanmasında, kazanımın odaklandığı öğrenme içeriği, öğrenciden beklenen bilişsel, duyuşsal ve eysensel süreçler ile birlikte kazanımın yerel bağlamla kurduğu ilişki dikkate alınmıştır. Kültürel çalışmalar alt boyutunda, yerel kültür, tarih ve miras öğelerine yönelik farkındalık geliştiren kazanımlar; doğa çalışmaları alt boyutunda yaşanan çevrenin doğal ve beşerî özelliklerini tanımaya yönelik kazanımlar; girişimcilik fırsatları alt boyutunda yerel iş imkânlarının tanınarak girişimcilik faaliyetleri gösterilmesini içeren kazanımlar; toplumsal çalışmalar alt boyutunda yerel toplumda sosyal yardımlaşma ve dayanışma kültürünü, bu kültürün toplumsal birlik ve bütünlüğün sağlanmasındaki önemini kavramayı, toplumsal konu ve problemlere karşı duyarlılık göstermeyi içeren kazanımlar ve problem çözme süreçleri alt boyutunda ise yerel sorunların farkında olarak bu sorunlara çözüm üretmeyi içeren kazanımlar değerlendirilmiştir. 2018 ve 2024 öğretim programlarında YTE ile ilişkilendirilebilecek kazanımlar/öğrenme çıktıları, sınıf düzeyine ve öğrenme alanına göre incelenmiş ve kazanımların/öğrenme çıktılarının öğrenme alanlarına göre sayısal dağılımı Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1. 2018 Öğretim Programında Bulunan YTE ile İlişkili Kazanımların Öğrenme Alanı ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Öğretim Programı	Öğrenme Alanı	Sınıf Düzeyi			
		4	5	6	7
2018 öğretim programı	Birey ve Toplum	-	1	2	-
	Kültür ve Miras	3	5	2	1
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	6	5	2	3
	Bilim, Teknoloji ve Toplum	2	-	-	-
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	2	5	3	3
	Etkin Vatandaşlık	1	2	1	-
	Küresel Bağlantılar	2	2	3	1

Tablo 1'e göre 2018 sosyal bilgiler öğretim programında YTE ile daha fazla ilişkili olan öğrenme alanı "İnsanlar, Yerler ve Çevreler", YTE ile daha az ilişkili olan öğrenme alanının "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanı olduğu görülmektedir. 2018 sosyal bilgiler öğretim programında YTE ile ilişkili bulunan kazanımların programdaki toplam kazanımların yaklaşık %43'üne karşılık geldiği belirlenmiştir. Bu kazanımların YTE ile ilişkili kazanımlar olarak değerlendirilmesi şu şekilde olmuştur: Örneğin programda yer alan "SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir." kazanımı öğrencinin millî kültürü yaşadığı çevre üzerinden keşfetmesini ve kültürel kimlik bilinci geliştirmesini amaçladığından kültürel çalışmalar alt boyutunda; "SB.4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder." kazanımı, öğrencinin doğrudan kendi yaşadığı çevreyle etkileşime girerek çevreyi gözlemlemesine ve çevrede bulunan doğal ve beşerî unsurlardan ayırt etmesini, çevresel farkındalık geliştirmesini ve yaşadığı mekânı bütüncül biçimde algılamasını hedeflediğinden doğa çalışmaları alt boyutunda; "SB.5.5.3. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder." kazanımı, öğrencinin yaşadığı çevrede yürütülen ekonomik faaliyetlerin bireylerin günlük yaşamı, yaşam biçimleri ve toplumsal etkileşimler üzerindeki etkilerini anlamasını, yerel ekonominin işleyişini ve bu yapı içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçları ve fırsat alanlarını kavramasını amaçladığından girişimcilik fırsatları alt boyutunda; "SB.6.1.4. Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır." kazanımı, öğrencinin yaşadığı toplumda sosyal yardımlaşma ve dayanışma kültürünü tanınmasını, bu kültürün toplumsal birlik ve bütünlüğün sağlanmasındaki rolünü kavramasını ve içselleştirmesini amaçladığından toplumsal çalışmalar alt boyutunda; "SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular." kazanımı, öğrencinin yaşadığı çevrede meydana gelen afetler ve çevre sorunlarını yalnızca tanımını değil, bu sorunların nedenlerini sorgulamasını, olası çözüm yolları geliştirmesini amaçladığından problem çözme süreçleri alt boyutunda değerlendirilmiştir.

Kazanımların sınıf düzeyine göre dağılımı incelendiğinde ise 4. sınıf düzeyinde YTE ile daha fazla ilişkili olan öğrenme alanının "İnsanlar, Yerler ve Çevreler", daha az ilişkili olan öğrenme alanının

“Etkin Vatandaşlık”; 5. sınıf düzeyinde YTE ile daha fazla ilişkili olan öğrenme alanının “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, daha az ilişkili olan öğrenme alanının “Birey ve Toplum”; 6. sınıf düzeyinde “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları olarak eşit sayıda YTE ile daha fazla ilişkili olduğu ve “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanının da YTE ile daha az ilişkili olduğu; 7. sınıf düzeyi için ise YTE ile daha fazla ilişkili olan öğrenme alanının “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanları, daha az ilişkili olan öğrenme alanının “Kültür ve Miras” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları olduğu görülmektedir. Ayrıca 2018 öğretim programında 4. sınıf “Birey ve Toplum”, 5. ve 6. sınıf “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, 7. sınıf “Birey ve Toplum”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanlarında YTE ile ilişkilendirilebilecek herhangi bir kazanıma yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 2. 2024 Öğretim Programında Bulunan YTE ile İlişkili Öğrenme Çıktılarının Öğrenme Alanı ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Öğretim Programı	Öğrenme Alanı	Sınıf Düzeyi			
		4	5	6	7
2024 öğretim programı	Birlikte Yaşamak	-	1	2	-
	Evimiz Dünya	1	3	1	1
	Ortak Mirasımız	1	1	1	3
	Yaşayan Demokrasimiz	1	-	-	-
	Hayatımızdaki Ekonomi	2	1	2	-
	Teknoloji ve Sosyal Bilimler	-	-	1	1

Tablo 2’ye göre 2024 sosyal bilgiler öğretim programında ise YTE ile daha fazla ilişkili olan öğrenme alanının “Evimiz Dünya” ve “Ortak Mirasımız” öğrenme alanları, YTE ile daha az ilişkili olan öğrenme alanının “Yaşayan Demokrasimiz” öğrenme alanı olduğu görülmektedir. 2024 sosyal bilgiler öğretim programında YTE ile ilişkili bulunan kazanımların programdaki toplam kazanımların yaklaşık %32’sine karşılık geldiği belirlenmiştir. Bu kazanımların YTE ile ilişkili kazanımlar olarak değerlendirilmesi şu şekilde olmuştur: Örneğin programda yer alan “*SB.4.3.3.Yakın çevresindeki ortak miras öğelerini tanımanın önemini yorumlayabilme*” öğrenme çıktısı öğrencinin yaşadığı çevrede bulunan tarihi yapılar, gelenekler, kültürel mekânlar gibi ortak miras öğeleri hakkında farkındalık geliştirmesini ve bu mirasın korunmasına yönelik bilinç geliştirmesini amaçladığından kültürel çalışmalar alt boyutunda; “*SB.5.2.2.Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevredeki değişimi neden ve sonuçlarıyla yorumlayabilme*” öğrenme çıktısı, öğrencinin yaşadığı ilde meydana gelen çevresel değişimleri doğal süreçler ve insan faaliyetleri bağlamında ele almasını ve öğrencinin yaşadığı çevredeki değişimleri neden-sonuç ilişkisi içinde değerlendirmesini amaçladığından doğa çalışmaları alt boyutunda; “*SB.5.5.3.Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri özetleyebilme*” öğrenme çıktısı, öğrencinin yaşadığı ilde yürütülen ekonomik faaliyetleri tanımasını ve bu faaliyetlerin yerel yaşamla ilişkisini kavramasını amaçladığından girişimcilik fırsatları alt boyutunda; “*SB.6.1.2.Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini yorumlayabilme*” öğrenme çıktısı, öğrencinin kültürel ve millî değerlerin toplum içindeki birleştirici rolünü kavramasını ve toplumsal bütünlük açısından değerlendirmesini ve öğrencinin toplum merkezli bir bakış açısı geliştirmesini amaçladığından toplumsal çalışmalar alt boyutunda ve “*SB.7.2.2.Bölgesel ve küresel sorunların çözümünde ülkemizin rolünü özetleyebilme*” öğrenme çıktısı, öğrencinin küresel sorunları tespit ederken özellikle bölgesel sorunlara da odaklanarak bu yönde çevresel bir farkındalık geliştirmesini ve yerelden küresele doğru bir çıkarım yapmasını desteklediğinden problem çözme süreçleri alt boyutunda değerlendirilmiştir.

Kazanımların sınıf düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde ise 4. sınıf düzeyinde YTE ile daha fazla ilişkili olan öğrenme alanının “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanı, daha az ilişkili olan öğrenme alanının “Evimiz Dünya”, “Ortak Mirasımız” ve “Yaşayan Demokrasimiz” öğrenme alanları olduğu; 5. sınıf düzeyinde YTE ile daha fazla ilişkili olan öğrenme alanının “Evimiz Dünya” öğrenme alanı, daha az ilişkili öğrenme alanının “Birlikte Yaşamak”, “Ortak Mirasımız” ve “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanları olduğu, 6. sınıf düzeyinde YTE ile daha fazla ilişkili olan öğrenme alanının “Birlikte Yaşamak” ve “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanları, daha az ilişkili olan öğrenme alanının

“Evimiz Dünya”, “Ortak Mirasımız” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanları olduğu, 7. sınıf düzeyinde ise YTE ile daha fazla ilişkili olan öğrenme alanının “Ortak Mirasımız” öğrenme alanı, daha az ilişkili olan öğrenme alanının “Evimiz Dünya” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanları olduğu görülmektedir. Ayrıca 2024 öğretim programında 4. sınıf “Birlikte Yaşamak” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler”, 5. sınıf “Yaşayan Demokrasimiz” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler”, 6. sınıf “Yaşayan Demokrasimiz”, 7. sınıf “Birlikte Yaşamak”, “Yaşayan Demokrasimiz” ve “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanlarında YTE ile ilişkilendirilebilecek herhangi bir kazanıma yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 3. 2018 ve 2024 Öğretim Programlarında 4. Sınıf Düzeyindeki Yer Temelli Eğitim ile İlişkili Kazanımlar/Öğrenme Çıktıları

Öğretim programı	Öğrenme alanı	Kazanım/ Öğrenme çıktısı	YTE boyutu
2018 öğretim programı	Kültür ve Miras	SB.4.2.1.	Kültürel çalışmalar
		SB.4.2.2.	Kültürel çalışmalar
		SB.4.2.3.	Kültürel çalışmalar
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	SB.4.3.1.	Doğa çalışmaları
		SB.4.3.2.	Doğa çalışmaları
		SB.4.3.3.	Doğa çalışmaları
		SB.4.3.4.	Doğa çalışmaları
		SB.4.3.5.	Doğa çalışmaları
		SB.4.3.6.	Doğa çalışmaları
	Bilim, Teknoloji ve Toplum	SB.4.4.2.	Girişimcilik fırsatları
		SB.4.4.4.	Problem çözme süreçleri
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	SB.4.5.2.	Girişimcilik fırsatları
		SB.4.5.5.	Toplumsal çalışmalar
	Etkin Vatandaşlık	SB.4.6.4.	Toplumsal çalışmalar
Küresel Bağlantılar	SB.4.7.3.	Kültürel çalışmalar	
	SB.4.7.4.	Kültürel çalışmalar	
2024 öğretim programı	Evimiz Dünya	SB.4.2.3.	Problem çözme süreçleri
	Ortak Mirasımız	SB.4.3.3.	Kültürel çalışmalar
	Yaşayan Demokrasimiz	SB.4.4.1.	Kültürel çalışmalar
	Hayatımızdaki Ekonomi	SB.4.5.1.	Doğa çalışmaları
		SB.4.5.2.	Girişimcilik fırsatları

Tablo 3 incelendiğinde 2018 sosyal bilgiler öğretim programında 4. sınıf düzeyinde yer alan 16 kazanımın yer temelli eğitim ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu kazanımların, programdaki toplam kazanımların yaklaşık %48'ine karşılık geldiği belirlenmiştir. Söz konusu kazanımların 3'ü “Kültür ve Miras”, 6'sı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, 2'si “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, 2'si kazanım “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, 1'i kazanım “Etkin Vatandaşlık” ve 2'si kazanım “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı YTE ile ilişkili olacak şekilde dağılım gösterdiği görülmektedir. 2024 öğretim programına bakıldığında ise 5 öğrenme çıktısının yer temelli eğitim ile ilişkili olduğu ve bu öğrenme çıktılarının programdaki toplam öğrenme çıktılarının yaklaşık %29'unu oluşturduğu görülmüştür. Bu öğrenme çıktılarının 1 öğrenme çıktısı “Evimiz Dünya”, 1 öğrenme çıktısı “Ortak Mirasımız”, 1 öğrenme çıktısı “Yaşayan Demokrasimiz”, 2 öğrenme çıktısı “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanı YTE ile ilişkili olacak şekilde dağılım gösterdiği görülmektedir. Tablo 3'e göre öğretim programlarının YTE'nin alt boyutlarıyla ilişkisi incelendiğinde 2018 öğretim programında 5 kazanım kültürel çalışmalar, 6 kazanım doğa çalışmaları, 1 kazanım problem çözme süreçleri, 2 kazanım girişimcilik fırsatları ve 2 kazanım toplumsal çalışmalar alt boyutlarıyla ilişkili olduğu görülürken 2024 öğretim programında 2 öğrenme çıktısının kültürel çalışmalar, 1 öğrenme çıktısının doğa çalışmaları, 1 öğrenme çıktısının problem

çözme süreçleri ve 1 öğrenme çıktısının girişimcilik fırsatları alt boyutlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 2018 ve 2024 Öğretim Programlarında 5. Sınıf Düzeyindeki Yer Temelli Eğitim ile İlişkili Kazanımlar/Öğrenme Çıktıları

Öğretim programı	Öğrenme alanı	Kazanım/ Öğrenme çıktısı	YTE boyutu
2018 öğretim programı	Birey ve Toplum	SB.5.1.2.	Toplumsal çalışmalar
	Kültür ve Miras	SB.5.2.1.	Kültürel çalışmalar
		SB.5.2.2.	Kültürel çalışmalar
		SB.5.2.3.	Kültürel çalışmalar
		SB.5.2.4.	Kültürel çalışmalar
		SB.5.2.5.	Kültürel çalışmalar
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	SB.5.3.1.	Doğa çalışmaları
		SB.5.3.2.	Doğa çalışmaları
		SB.5.3.3.	Doğa çalışmaları
		SB.5.3.4.	Problem çözme süreçleri
		SB.5.3.5.	Problem çözme süreçleri
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	SB.5.5.1.	Girişimcilik fırsatları
		SB.5.5.2.	Girişimcilik fırsatları
		SB.5.5.3.	Toplumsal çalışmalar
		SB.5.5.4.	Girişimcilik fırsatları
		SB.5.5.5.	Girişimcilik fırsatları
	Etkin Vatandaşlık	SB.5.6.1.	Toplumsal çalışmalar
		SB.5.6.2.	Toplumsal çalışmalar
Küresel Bağlantılar	SB.5.7.1.	Girişimcilik fırsatları	
	SB.5.7.4.	Kültürel çalışmalar	
2024 öğretim programı	Birlikte Yaşamak	SB.5.1.2.	Toplumsal çalışmalar
	Evimiz Dünya	SB.5.2.1.	Doğa Çalışmaları
		SB.5.2.2.	Doğa Çalışmaları
		SB.5.2.3.	Problem çözme süreçleri
	Ortak Mirasımız	SB.5.3.1.	Kültürel çalışmalar
Hayatımızdaki Ekonomi	SB.5.5.3.	Girişimcilik fırsatları	

Tablo 4 incelendiğinde 2018 sosyal bilgiler öğretim programında 5. sınıf düzeyinde yer alan 20 kazanımın yer temelli eğitim ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu kazanımların, programdaki toplam kazanımların yaklaşık %60'ına karşılık geldiği belirlenmiştir. Söz konusu kazanımlardan 1 kazanım “Birey ve Toplum”, 5 kazanım “Kültür ve Miras”, 5 kazanım “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, 5 kazanım “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, 2 kazanım “Etkin Vatandaşlık” ve 2 kazanım “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı olacak şekilde dağılım göstermektedir. 2024 öğretim programına bakıldığında ise 6 öğrenme çıktısının yer temelli eğitim ile ilişkili olduğu ve bu öğrenme çıktılarının programdaki toplam öğrenme çıktıının yaklaşık %31’ini oluşturduğu görülmüştür. Bu öğrenme çıktıları 1 öğrenme çıktısı “Birlikte Yaşamak”, 3 öğrenme çıktısı “Evimiz Dünya”, 1 öğrenme çıktısı “Ortak Mirasımız”, 1 öğrenme çıktısı “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanı YTE ile ilişkili olacak şekilde dağılım göstermektedir. Tablo 4’e göre öğretim programlarının YTE’nin alt boyutlarıyla ilişkisi incelendiğinde 2018 öğretim programında 6 kazanım kültürel çalışmalar, 3 kazanım doğa çalışmaları, 2 kazanım

problem çözme süreçleri, 5 kazanım girişimcilik fırsatları ve 4 kazanım toplumsal çalışmalar alt boyutlarıyla ilişkili görülürken 2024 öğretim programında 1 öğrenme çıktısının kültürel çalışmalar, 2 öğrenme çıktısının doğa çalışmaları, 1 öğrenme çıktısının problem çözme süreçleri 1 öğrenme çıktısının girişimcilik fırsatları ve 1 öğrenme çıktısının toplumsal çalışmalar alt boyutlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 5. 2018 ve 2024 Öğretim Programlarında 6. Sınıf Düzeyindeki Yer Temelli Eğitim ile İlişkili Kazanımlar/Öğrenme Çıktıları

Öğretim programı	Öğrenme alanı	Kazanım/ Öğrenme çıktısı	YTE boyutu
2018 öğretim programı	Birey ve Toplum	SB.6.1.2.	Toplumsal çalışmalar
		SB.6.1.4.	Toplumsal çalışmalar
	Kültür ve Miras	SB.6.2.1.	Kültürel çalışmalar
		SB.6.2.4.	Kültürel çalışmalar
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	SB.6.3.2.	Doğa çalışmaları
		SB.6.3.3.	Doğa çalışmaları
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	SB.6.5.1.	Girişimcilik fırsatları
		SB.6.5.2.	Problem çözme süreçleri
		SB.6.5.3.	Girişimcilik fırsatları
	Etkin Vatandaşlık	SB.6.6.6.	Kültürel çalışmalar
	Küresel Bağlantılar	SB.6.7.2.	Girişimcilik fırsatları
		SB.6.7.3.	Girişimcilik fırsatları
		SB.6.7.4.	Kültürel çalışmalar
2024 öğretim programı	Birlikte Yaşamak	SB.6.1.2.	Toplumsal çalışmalar
		SB.6.1.3.	Toplumsal çalışmalar
	Evimiz Dünya	SB.6.2.2.	Doğa çalışmaları
	Ortak Mirasımız	SB.6.3.4.	Kültürel çalışmalar
	Hayatımızdaki Ekonomi	SB.6.5.1.	Girişimcilik fırsatları
		SB.6.5.3.	Girişimcilik fırsatları
Teknoloji ve Sosyal Bilimler	SB.6.6.1.	Toplumsal çalışmalar	

Tablo 5 incelendiğinde 2018 sosyal bilgiler öğretim programında 6. sınıf düzeyinde yer alan 13 kazanımın yer temelli eğitim ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu kazanımların, programdaki toplam kazanımların yaklaşık %38'ine karşılık geldiği belirlenmiştir. Söz konusu kazanımlar, 2 kazanım “Birey ve Toplum”, 2 kazanım “Kültür ve Miras”, 2 kazanım “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, 3 kazanım “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, 1 kazanım “Etkin Vatandaşlık” ve 3 kazanım “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı olarak dağılım göstermektedir. 2024 sosyal bilgiler öğretim programında ise 7 öğrenme çıktısının yer temelli eğitim ile ilişkili olduğu tespit edilmekle birlikte bu öğrenme çıktılarının programdaki toplam öğrenme çıktılarının yaklaşık %41’ini oluşturduğu görülmüştür. Bu öğrenme çıktıları 2 öğrenme çıktısı “Birlikte Yaşamak”, 1 öğrenme çıktısı “Evimiz Dünya”, 1 öğrenme çıktısı “Ortak Mirasımız”, 2 öğrenme çıktısı “Hayatımızdaki Ekonomi” ve 1 öğrenme çıktısı “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanı YTE ile ilişkili olacak şekilde dağılım göstermektedir. Tablo 5’e göre öğretim programlarının YTE’nin alt boyutlarıyla ilişkisi incelendiğinde 2018 öğretim programında 4 kazanım kültürel çalışmalar, 2 kazanım doğa çalışmaları, 4 kazanım girişimcilik fırsatları, 1 kazanım problem çözme süreçleri ve 2 kazanım toplumsal çalışmalar alt boyutlarıyla ilişkili görülürken 2024 öğretim programında 1 öğrenme çıktısının kültürel çalışmalar, 1 öğrenme çıktısının doğa çalışmaları, 2 öğrenme çıktısının girişimcilik fırsatları ve 3 öğrenme çıktısının toplumsal çalışmalar alt boyutlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 6. 2018 ve 2024 Öğretim Programlarında 7. Sınıf Düzeyindeki Yer Temelli Eğitim ile İlişkili Kazanımlar/Öğrenme Çıktıları

Öğretim programı	Öğrenme alanı	Kazanım/ Öğrenme çıktısı	YTE boyutu
2018 öğretim programı	Kültür ve Miras	SB.7.2.5.	Kültürel çalışmalar
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	SB.7.3.1.	Doğa çalışmaları
		SB.7.3.2.	Doğa çalışmaları
		SB.7.3.3.	Doğa çalışmaları
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	SB.7.5.1.	Girişimcilik fırsatları
		SB.7.5.2.	Toplumsal çalışmalar
		SB.7.5.4.	Kültürel çalışmalar
Küresel Bağlantılar	SB.7.7.3.	Toplumsal çalışmalar	
2024 öğretim programı	Evimiz Dünya	SB.7.2.2.	Problem çözme süreçleri
	Ortak Mirasımız	SB.7.3.1.	Kültürel çalışmalar
		SB.7.3.2.	Kültürel çalışmalar
		SB.7.3.3.	Kültürel çalışmalar
	Teknoloji ve Sosyal Bilimler	SB.7.6.1.	Toplumsal çalışmalar

Tablo 6 incelendiğinde 2018 sosyal bilgiler öğretim programında 7. sınıf düzeyinde yer alan 8 kazanımın yer temelli eğitim ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu kazanımların, programdaki toplam kazanımların yaklaşık %25'ine karşılık geldiği belirlenmiştir. Kazanımlar 1 kazanım “Kültür ve Miras”, 3 kazanım “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, 3 kazanım “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ve 1 kazanım “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı olacak şekilde dağılım göstermektedir. 2024 sosyal bilgiler öğretim programında ise 5 öğrenme çıktısının yer temelli eğitim ile ilişkili olduğu tespit edilmekle birlikte bu öğrenme çıktılarının programdaki toplam öğrenme çıktılarının yaklaşık %26'sını oluşturduğu görülmüştür. Bu öğrenme çıktıları 1 öğrenme çıktısı “Evimiz Dünya”, 3 öğrenme çıktısı “Ortak Mirasımız” ve 1 öğrenme çıktısı “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanı YTE ile ilişkili olacak şekilde dağılım göstermektedir. Tablo 6’ya göre öğretim programlarının YTE’nin alt boyutlarıyla ilişkisi incelendiğinde 2018 öğretim programında 2 kazanım kültürel çalışmalar, 3 kazanım doğa çalışmaları, 1 kazanım girişimcilik fırsatları ve 2 kazanım toplumsal çalışmalar alt boyutlarıyla ilişkili görülürken 2024 öğretim programında 3 öğrenme çıktısının kültürel çalışmalar, 1 öğrenme çıktısının problem çözme süreçleri ve 1 öğrenme çıktısının toplumsal çalışmalar alt boyutlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir.

Yer temelli eğitimle ilişkilendirilen kazanımlar incelendiğinde, bu kazanımların yalnızca bilişsel öğrenme çıktılarıyla sınırlı kalmadığı, aynı zamanda öğretim programında yer alan çevre duyarlılığı, kültürel mirasa saygı, sorumluluk ve aktif vatandaşlık gibi değerlerle doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Özellikle toplumsal çalışmalar ve problem çözme süreçleri alt boyutlarında değerlendirilen kazanımların, öğrencilerin toplumsal katılım, karar verme ve sorumluluk alma becerilerini desteklediği; girişimcilik fırsatları alt boyutunun öğrencilerin yerel çevrelerindeki iş imkân ve fırsatlarını fark etmelerini sağladığı ve kültürel çalışmalar ve doğa çalışmaları alt boyutlarının ise özellikle öğrencilerin yerel çevre ve yerel tarihlerine ilişkin bir farkındalık geliştirmede etkili olduğu söylenebilir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Yer temelli eğitim yaklaşımı öğrencilerin yaşadıkları toplumu ve çevreyi kültürel, ekonomik, toplumsal açılardan tanımalarına imkân sağlamakla birlikte (Köşker, 2012) öğrencilerde çevre bilinci oluşturmaya, öğrencilerin girişimcilik faaliyetlerinde doğru ve etkili adımlar atmasına da fayda sağlayacak bir faktördür (Tabaru Örnek, 2022). Bu kapsamda YTE yaklaşımının sosyal bilgiler dersine entegre edilmesiyle birlikte öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif katılım göstermesi ve yaparak yaşayarak öğrenme imkânının artması beklenmektedir. Araştırmada 2018 ve 2024 öğretim programlarındaki kazanımlar/öğrenme çıktıları YTE bağlamında incelenmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak sosyal bilgiler

öğretim programları sınıf düzeyine göre kazanımlar/öğrenme çıktıları açısından incelenmiş, YTE ile ilişkilendirilebilecek kazanımlar/öğrenme çıktıları belirlenmiş ve uzman kontrolü sağlanmıştır. Çalışmanın amacı kapsamında yapılan değerlendirmede 2018 sosyal bilgiler öğretim programında toplam 131 kazanımdan 57; 2024 sosyal bilgiler öğretim programında ise toplam 71 öğrenme çıktısından 23 öğrenme çıktısı YTE ile ilişkili bulunmuştur. 2018 öğretim programında YTE ile en çok ilişkilendirilen kazanımların 5. sınıf düzeyinde, en az ilişkilendirilen kazanımların ise 7. sınıf düzeyinde yer aldığı belirlenmiştir. 7. sınıf konu içeriğinin yoğunluklu olarak tarih öğretimi üzerine olması sebebiyle YTE ile en az ilişkilendirilen sınıf düzeyi olduğu düşünülmektedir. 2024 öğretim programında YTE ile en fazla ilişkilendirilen öğrenme çıktılarının 6. sınıf düzeyinde, en az ilişkilendirilen öğrenme çıktılarının ise 4. ve 7. sınıf seviyesinde yer aldığı sonucu elde edilmiştir.

2018 öğretim programında bulunan kazanımların YTE bağlamında sınıf düzeylerine göre incelenmesine ilişkin ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

4. sınıf düzeyine ait kazanımlar “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı ile daha fazla, “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanı ile de daha az ilişkili bulunurken “Birey ve Toplum” öğrenme alanında YTE’ye ilişkin herhangi bir kazanıma rastlanmamıştır. Kazanımların YTE’nin alt boyutlarıyla ilişkisi değerlendirildiğinde kazanım açıklamaları göz önünde bulundurularak en fazla doğa çalışmaları sonrasında kültürel çalışmalar ve toplumsal çalışmalar, en az ise problem çözme süreçleri ve girişimcilik fırsatları alt boyutlarıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 5. sınıf düzeyine ait YTE ile ilişkili kazanımların en fazla “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, en az ise “Birey ve Toplum” öğrenme alanında yer aldığı tespit edilirken “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında YTE’ye ilişkin herhangi bir kazanıma rastlanmamıştır. Kazanımların YTE’nin alt boyutlarıyla ilişkisi değerlendirildiğinde en fazla kültürel çalışmalar sonrasında doğa çalışmaları, girişimcilik fırsatları ve toplumsal çalışmalar, en az ise problem çözme süreçleri alt boyutlarıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 6. sınıf düzeyine ait YTE ile ilişkili kazanımlar değerlendirildiğinde “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında YTE ile ilişkili herhangi bir kazanıma rastlanmazken “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanı YTE ile daha az, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları daha fazla ilişkili bulunmuştur. Kazanımların YTE’nin alt boyutlarıyla ilişkisi değerlendirildiğinde en fazla kültürel çalışmalar ve doğa çalışmaları sonrasında ise girişimcilik fırsatları ve toplumsal çalışmalar alt boyutlarıyla ilişkili olduğu tespit edilirken problem çözme süreçleri alt boyutunu içeren herhangi bir kazanıma rastlanmamıştır. 7. sınıf düzeyine ait en fazla “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, en az “Kültür ve Miras” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarının YTE ile ilişkili olduğu tespit edilirken “Birey ve Toplum”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanlarında YTE ile ilişkili herhangi bir kazanıma rastlanmamıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda 2018 öğretim programında YTE ile en az ilişkilendirilen kazanımların 7. sınıf düzeyinde, en fazla ilişkilendirilen kazanımların ise 5. sınıf düzeyinde yer aldığı belirlenmiştir.

Kazanımların YTE’nin alt boyutlarıyla ilişkisi değerlendirildiğinde en fazla doğa çalışmaları sonrasında kültürel çalışmalar, en az ise toplumsal çalışmalar alt boyutlarıyla ilişkili olduğu tespit edilirken problem çözme süreçleri ve girişimcilik fırsatları alt boyutlarını içeren herhangi bir kazanıma rastlanmamıştır.

2018 öğretim programında YTE ile en fazla ilişkili bulunan öğrenme alanının sırasıyla “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ve “Kültür ve Miras”, en az ilişkili bulunan öğrenme alanının ise “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. YTE ile daha fazla ilişkili bulunan öğrenme alanlarının içerikleri ve öğrencilere kazandırılması amaçlanan bilgi ve beceriler ve YTE’nin alt boyutları ve içerikleri de göz önünde bulundurulduğunda “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ve “Kültür ve Miras” öğrenme alanlarının YTE ile daha fazla ilişkili bulunması, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanının da YTE’yle daha az ilişkili bulunan öğrenme alanı olması beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

2024 öğretim programında bulunan öğrenme çıktılarının YTE bağlamında sınıf düzeylerine göre incelenmesine ilişkin sonuçlar aşağıdaki gibidir:

4. sınıf düzeyine ait YTE ile ilişkilendirilen öğrenme çıktılarının en fazla “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılırken birer öğrenme çıktısının tespit edildiği YTE ile en az ilişkili öğrenme alanlarının “Evimiz Dünya”, “Ortak Mirasımız” ve “Yaşayan Demokrasimiz”

öğrenme alanları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. “Birlikte Yaşamak” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanlarında ise YTE ile ilişkilendirilebilecek bir öğrenme çıktısı tespit edilmemiştir. Öğrenme çıktılarının YTE’nin alt boyutlarıyla ilişkisi değerlendirildiğinde en fazla kültürel çalışmalar, en az doğa çalışmaları, problem çözme süreçleri ve girişimcilik fırsatları alt boyutlarıyla ilişkili olduğu tespit edilirken toplumsal çalışmalar alt boyutunu içeren herhangi bir öğrenme çıktısına rastlanmamıştır. 5. sınıf düzeyine ait YTE ile ilişkili öğrenme çıktılarının “Evimiz Dünya” öğrenme alanıyla daha fazla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Birer öğrenme çıktısının tespit edildiği YTE ile en az ilişkili öğrenme alanlarının “Birlikte Yaşamak”, “Ortak Mirasımız” ve “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. “Yaşayan Demokrasimiz” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanlarında ise YTE ile ilişkilendirilebilecek bir öğrenme çıktısı tespit edilmemiştir. Öğrenme çıktılarının YTE’nin alt boyutlarıyla ilişkisi değerlendirildiğinde en fazla doğa çalışmaları, en az ise diğer dört alt boyutla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. 6. sınıf düzeyine ait YTE ile ilişkilendirilen öğrenme çıktılarının “Birlikte Yaşamak” ve “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanlarıyla daha fazla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Birer öğrenme çıktısının tespit edildiği “Evimiz Dünya”, “Ortak Mirasımız” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanlarının YTE ile daha az ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. “Yaşayan Demokrasimiz” öğrenme alanında ise YTE ile ilişkilendirilebilecek bir öğrenme çıktısı tespit edilmemiştir. Öğrenme çıktılarının YTE’nin alt boyutlarıyla ilişkisi değerlendirildiğinde en fazla toplumsal çalışmalar sonrasında girişimcilik fırsatları, en az kültürel çalışmalar ve doğa çalışmaları alt boyutlarıyla ilişkili olduğu tespit edilirken problem çözme süreçleri alt boyutunu içeren herhangi bir öğrenme çıktısına rastlanmamıştır. 7. sınıf düzeyine ait YTE ile ilişkili öğrenme çıktılarından “Ortak Mirasımız” öğrenme alanının daha fazla, “Evimiz Dünya” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanlarının ise daha az ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. “Birlikte Yaşamak”, “Yaşayan Demokrasimiz” ve “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanlarıyla ilişkili bir öğrenme çıktısına tespit edilmemiştir. Öğrenme çıktılarının YTE’nin alt boyutlarıyla ilişkisi değerlendirildiğinde en fazla kültürel çalışmalar, en az ise toplumsal çalışmalar ve problem çözme süreçleri alt boyutlarıyla ilişkili olduğu tespit edilirken doğa çalışmaları ve girişimcilik fırsatları alt boyutlarını içeren herhangi bir öğrenme çıktısına rastlanmamıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda 2018 öğretim programındaki kazanımların YTE ile daha fazla ilişkili olduğu, bu kapsamda daha fazla kazanıma yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. 2018 öğretim programında YTE ile ilişkili daha fazla kazanıma yer verilmesinin sebebi olarak 2018 öğretim programının sayıca 2024 programına göre daha fazla olması düşünülebilir. Kazanım ifadesinin yerini 2024 sosyal bilgiler programındaki “öğrenme çıktıları”nın aldığı ve öğrenme çıktıları sayısında 2018 öğretim programı ile karşılaştırıldığında azalma olduğu göze çarpmaktadır. 2024 sosyal bilgiler programı YTE açısından değerlendirildiğinde öğrenme çıktısının kendisinde yakın çevre vurgusu yapılmamasına rağmen öğrenme çıktısına dair açıklamalarda yakın çevre vurgusu yapıldığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda yakın çevrenin tarihi, kültürel, coğrafi, toplumsal, ekonomik vb. açılardan tanınması amacı taşıyan öğrenme çıktıları YTE ile ilişkili öğrenme çıktıları olarak değerlendirilmiştir. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile karşılaştırıldığında 2024 öğretim programında yer temelli eğitimle doğrudan ilişkilendirilebilen kazanımların sayısal olarak azalmasının önemli nedenlerinden biri, kazanımların yapılandırılma biçiminde meydana gelen değişim olarak düşünülebilir. 2018 öğretim programında kazanımların daha ayrıntılı ve içerik merkezli biçimde yapılandırılması, yerel bağlamlara yaşadığı çevre”, “yakın çevre”, “yerel unsurlar” gibi ifadelerle açık vurgu yapılması ve programın öğretmene yönlendirici bir çerçeve sunulması söz konusu iken 2024 öğretim programında, önceki programda ayrı ayrı ifade edilen bu öğrenme çıktıları daha üst düzey ve kapsayıcı çerçeve öğrenme çıktıları altında birleştirilmiş ve öğretmene kendi sınıf ve çevre koşullarına göre seçme esnekliği tanınmıştır. Buna ek olarak 2024 öğretim programında yer alan “okul temelli planlama” kapsamında öğretmenlere bu süreç konusunda esneklik tanındığı görülmüştür. Bu durum, YTE’ye ilişkin açık ve doğrudan ifadelerin azalmasına yol açmasına rağmen YTE yaklaşımının programdan çıkarıldığı ya da büyük oranda azaldığı anlamına gelmemektedir. Bununla birlikte YTE ile ilişkilendirilen kazanımlar incelendiğinde, bu kazanımların yalnızca bilişsel öğrenme çıktılarıyla sınırlı kalmadığı, aynı zamanda öğretim programında yer alan çevre duyarlılığı, kültürel mirasa saygı, sorumluluk ve aktif vatandaşlık gibi değerlerle doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Bu kapsamda 2024 öğretim programında çevre, kültürel miras, sürdürülebilirlik ve vatandaşlık gibi YTE ile ilişkili temaların yalnızca Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarıyla sınırlı kalmayarak disiplinler arası bir anlayışla ele alınması, bu yaklaşımın

program genelinde yaygınlaşmasına yol açmıştır. Bu durum, YTE'nin Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarında niceliksel olarak daha az görünür olmasına karşın, öğretim programının bütününe niteliksel olarak dağıtıldığı şeklinde değerlendirilebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda 2018 ve 2024 öğretim programındaki kazanımların/öğrenme çıktılarının YTE'nin alt boyutlarına göre değerlendirilmesinde ise her iki öğretim programında da en fazla kültürel çalışmalar, sonrasında doğa çalışmaları ve en az ise problem çözme süreçleri ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ders içeriğindeki “Kültür ve Miras” ve “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanlarının içeriği ve yoğunluğu göz önünde bulundurulduğunda en fazla YTE alt boyutunun kültürel çalışmalar ve doğa çalışmaları olarak karşımıza çıkması beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir.

Alanyazında sosyal bilgiler öğretim programlarındaki kazanım/öğrenme çıktılarının YTE ve bunun alt boyutları bağlamında incelendiği çalışmalar mevcuttur.

Yıldız ve Mentiş Taş (2015) araştırmasında hayat bilgisi dersi kapsamında öğretim programı ve ders kitaplarını YTE bağlamında incelemiş ve öğretim programında YTE'nin her boyutunu içeren kazanımlara rastlandığını belirtmişlerdir. Bu çalışmada da incelenen öğretim programı sonucunda YTE'nin her boyutunu içeren kazanımlara rastlanması Yıldız ve Mentiş Taş (2015)'in yaptıkları araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Mentiş Taş ve Özkaral (2015), 2005 sosyal bilgiler programının 4. ve 5. sınıf düzeyinde YTE'ye yer verilme durumunu ele aldığı araştırmasında programın 4. ve 5. sınıf düzeyinde YTE bağlamında ifadelerle vurgu yapıldığı sonuca ulaştıklarını belirtmişlerdir. Yapılan bu çalışmada öğretim programının YTE bağlamında değerlendirilerek programda YTE'ye yer verildiği, öğretim programının YTE ile ilişkilendirilebildiği sonucuna ulaşılması bu araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Fakat yapılan çalışmada YTE alt boyutları kapsamında ayrı bir değerlendirme yapılmamış olması Mentiş Taş ve Özkaral (2015)'in araştırmasının bu araştırma sonuçları ile benzerliği değerlendirilirken bir sınırlılık oluşturduğu söylenebilir.

Yıldız Yılmaz ve Tabaru (2017), YTE'nin Fen Bilimleri programı ile ders kitaplarındaki etkinliklerin incelemesini amaçladığı çalışmasında programdaki kazanımların kültürel çalışmalar ve doğa çalışmaları alt boyutu ile ilişkili daha az, problem çözme süreçleri alt boyutu ile ilişkili daha fazla kazanıma rastlanması sonucu bu araştırma sonucu ile çelişmektedir. Çünkü bu çalışmada kazanımlar en çok kültürel çalışmalar ve doğa çalışmaları, en az ise problem çözme süreçleri alt boyutu ile ilişkilendirilmiştir.

Üztemur, Dinç ve Acun (2018) ise araştırmasında YTE yaklaşımının 2005 ve 2018 öğretim programlarına yansımalarını incelemiştir. Araştırmada YTE ile ilişkilendirilen kazanımlara açık bir şekilde yer verilmesi ve yer verilen kazanımların bu çalışmada belirlenen kazanımlar ile benzerlik gösterdiği yorumunu yapılabildiğini mümkün kılarken yapılan çalışmada YTE alt boyutları kapsamında ayrı bir değerlendirme yapılmamış olması Üztemur, vd. (2018)'nin araştırmasının bu araştırma sonuçları ile benzerliği değerlendirilirken bir sınırlılık oluşturduğu söylenebilir.

Üztemur ve Dere (2023), araştırmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yerel çevre hakkındaki farkındalıklarını ve yer duygusunun gelişimini incelemiştir. Üç aşamadan oluşan bu çalışmada ilk olarak katılımcılar bireylerle görüşmeler yapmış, ikinci aşamada yerel çevre, kültürel mirasa karşı bireylerin farkındalığının gelişmesine hizmet edecek çalışmalar/projeler geliştirmişler ve son aşamada ise katılımcılar bu projelerini ilgili paydaşlara sunmuştur. Yapılan bu çalışma sonucunda YTE kapsamındaki bu çalışmaların öğretmen adaylarının yer duygusunu, sosyal katılım, aktif öğrenme, iletişim, araştırma ve tarihsel düşünme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Üztemur ve Dere (2023)'nin yapmış oldukları bu çalışma sosyal bilgiler dersi ile YTE yaklaşımının uyumunu ortaya koymakla beraber YTE çalışmalarının akademik ve kişisel gelişimi de desteklediğini açığa çıkarmıştır.

Karahan (2024), araştırmasında 2018 fen bilimleri öğretim programındaki kazanımların ve 2023-2024 eğitim-öğretim döneminde Sakarya'da okutulan ders kitaplarındaki etkinliklerin yerelliği ne oranda yansıttığını incelemiştir. Araştırmada öncelikle ders kitaplarındaki etkinliklerin listesi çıkarılmıştır ve bu etkinlikler bazı kriterlere (YTE boyutu, ünite, konu, kazanım, etkinliğin Bloom taksonomisindeki yeri vb.) göre tablolandırılmıştır. Bu araştırma sonuçları doğrultusunda kitaplardaki etkinliklerin yerelliği yansıtma durumu en fazla 7. sınıf düzeyi ile ilişkili bulunurken 6. ve 8. sınıf düzeyindeki kitaplarda yerelliği yansıtan etkinliğe rastlanmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar bu araştırma

sonuçları ile çalışmaktadır. Bu çalışmada 7. sınıf düzeyi YTE ile en az ilişkilendirilen sınıf düzeyi olmuştur. Bu çelişkinin sebebi olarak ders içerik ve yoğunluklarının farklılık göstermesi düşünülebilir.

Beşoluk vd. (2024) ise yaptıkları çalışmada 2018 ve 2024 fen bilimleri öğretim programlarını “yerellik” kapsamında karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırma sonucuna göre 2018 programının yeteri kadar yerelliği yansıtmadığı; 2024 programının ise yerelliği yansıtan kazanımlarının sayısında bir azalma olduğu sonucuna ulaşılırken 2018 programına göre oransal olarak kısmi bir artış olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları bu araştırma sonuçları ile benzerlik göstermemektedir. Bu çalışmada 2018 programındaki kazanımlar YTE ile daha fazla ilişkili bulunurken 2024 programında bu oran azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya konu olan derslerin farklı dersler olması ve içeriklerinin farklılık göstermesi bu çelişkinin bir sebebi olarak görülebilir.

Ekerbiçer ve Çalışkan (2025), yaptıkları çalışmada 5. sınıf düzeyinde okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarındaki etkinlikleri YTE bağlamında incelemiştir. Araştırmada öncelikle YTE ile ilişkili olan kazanımlar tespit edilmiş ve ders kitaplarında bu kazanımlara karşılık gelen konular tespit edilmiştir. Ardından bu konularda yer alan etkinliklerden YTE ile ilişkili olanlar tespit edilerek “Ders Kitabı Etkinlik İnceleme Formu”na göre analiz edilmiştir. Ele alınan kazanımlar doğrultusunda MEB ders kitabında yer alan etkinlikler YTE ile daha fazla ilişkili bulunurken özel yayınevine ait kitaptaki etkinliklerin YTE ile daha az ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada YTE ile ilişkili olduğu belirlenen 2018 ve 2024 programlarının kazanımları/öğrenme çıktıları bu çalışmada belirlenen kazanımlar/öğrenme çıktıları ve ilişkili oldukları YTE alt boyutu ile benzerlik göstermektedir. Bu durumun sebebi olarak aynı programların, aynı yöntemlerle incelenmiş olması ve uzman görüşü alınması gösterilebilir.

Ekerbiçer (2025), çalışmasında sosyal bilgiler öğretim programında YTE ile ilişkilendirilen kazanımların ders kitaplarına etkinlik olarak yansımaları MEB ve özel yayınevini hazırlamış olduğu ders kitapları bağlamında incelemiştir. Araştırmada kitaplarda bulunan etkinlikler tespit edilmiş ve bu etkinlikler “etkinliğin YTE boyutu”, “ünite”, “konu”, “kazanım”, “etkinliğin Bloom taksonomisindeki yeri” vb. kriterlere göre tablolandırılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda MEB ders kitaplarındaki etkinlikler YTE ile daha fazla ilişkili bulunurken YTE ile ilgili en fazla etkinliğe 5. sınıf düzeyinde en az etkinliğe ise 7. sınıf düzeyinde ulaşıldığı tespit edilmiştir. Araştırmada YTE ile ilişkili bulunan etkinliklerin karşılık geldiği kazanımlar ve YTE alt boyutu ile ilişkilendirilmesi bu çalışmada ulaşılan sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Alanyazında YTE ile ilişkili yapılan araştırmalar incelendiğinde farklı derslerin kazanım ve etkinlik bağlamında incelendiği araştırmalara rastlanmıştır. Araştırmalarda ulaşılan sonuçlarla bu çalışmanın sonuçları arasında benzerliğin tespit edildiği durumlar görülürken çelişen sonuçlar olduğu da tespit edilmiştir. Sonuçların benzerlik gösterme sebebi olarak derslerin ve öğretim programlarının aynı olması görülürken araştırmaların veri kaynağını farklı derslerin ve/veya farklı öğretim programlarının oluşturmuş olması sonuçların bu araştırma sonuçları ile çalışmasının bir sebebi olarak görülebilir. Ayrıca alanyazındaki çalışmalarda 2024 öğretim programlarının YTE bağlamında incelendiği bir çalışmaya rastlanmaması da alanyazında bir eksiklik olarak değerlendirilebilirken bu çalışmada ulaşılan sonuçların diğer araştırma sonuçları ile karşılaştırılmasında bir sınırlılık oluşturmuştur.

Eğitimde öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılım göstermesinin ve yaparak yaşayarak öğrenme fırsatına sahip olmasının öğrenmenin anlamlılığı ve kalıcılığı üzerindeki etkisi düşünüldüğünde YTE'nin bunu sağlama noktasında etkili bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir. Bundan dolayı sosyal bilgiler dersi bağlamında YTE'nin daha fazla kullanılması, sosyal çevrenin öğrenme sürecine dâhil edilerek okul dışı faaliyetlerin düzenlenmesi, ders kitapları içeriklerinin ve etkinliklerinin bu doğrultuda hazırlanması/güncellenmesi önerilerinde bulunulabilir. Ayrıca 2024 sosyal bilgiler öğretim programının uygulanmaya başlanacağı göz önünde bulundurulduğunda uygun konulara ait etkinliklerin, uygulamaların YTE kapsamında hazırlanması, öğretim programında 5 ders saati olarak belirlenmiş olan “okul temelli planlama” doğrultusunda zümre öğretmenler kurulu ile görüşülüp belirli bir ders saatinin yer temelli eğitime yönelik faaliyetlere ayrılması önerilebilir. Yapılan literatür taramasında YTE'nin derslerde uygulanmasına ve önemine yönelik yeteri kadar yurtiçi literatüre ulaşamadığından araştırmacıların YTE yaklaşımına yönelik çalışmalara yönelmesi öneride bulunulabilecek bir diğer husustur. Bu kapsamda güncel öğretim programını beceri, değer vb. bileşenleri ele alarak YTE

bağlamında derinlemesine inceleyebileceği gibi buna ek olarak 2018 öğretim programı ile karşılaştırmalı olarak incelenebilir. YTE ile ilişkili olduğu düşünülen fen bilimleri, coğrafya, hayat bilgisi gibi derslerinin de güncel öğretim programlarının, ders kitaplarının YTE yaklaşımı açısından değerlendirildiği araştırmalar yapılması, YTE uygulamalarını içeren araştırmalara yer önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, M. (2014). *Sosyal bilgilerde yer temelli öğretim yaklaşımı*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Bartholomaeus, P. (2006). Some rural examples of place-based education. *International Education Journal*, 7(4), 480-489.
- Beşoluk, Ş., Demirhan, E., Orhan, U., Mısır M.E., & Karahan, H. (2024, 13-15 Eylül). 2018 ve 2024 fen bilimleri öğretim programlarının yerellik bağlamında karşılaştırılması [Sözlü Bildiri]. ERPA International Congresses on Education, Balıkesir, Türkiye.
- Cincera, J., Valesova, B., Krepelkova, S., Simonova, P., & Kroufek, R. (2019). Place-based education from three perspectives. *Environmental Education Research*, 25(10), 1510–1523. <https://doi.org/10.1080/13504622.2019.1651826>
- Creswell, J. W. (2020). *Eğitim araştırmaları. Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi*. Edam.
- Çakmak, S., & Akbaş, Y. (2019). 7. sınıf öğrencilerinin yer temelli eğitim yaklaşımına dayalı proje çalışmalarının değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 14(3), 1301-1324. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.22600>
- Deringer, S. A. (2017). Mindful place-based education: Mapping the literature. *Journal of Experiential Education*, 40(4), 333-348. <https://doi.org/10.1177/1053825917716694>
- Ekerbiçer, E., & Çalışkan, H. (2025). 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının yer temelli eğitim bağlamında incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 1059-1082, <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2025.-1550391>.
- Ekerbiçer, E. (2025). *Sosyal bilgiler öğretim programlarındaki yer temelli eğitime ilişkin kazanımların ders kitaplarına yansımaları*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Evans, R. T., & Kılınç, E. (2013). History of place-based education in the social studies field. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), 263-280.
- Fly, M. J. (2010). A place-based model for K-12 education in Tennessee. *Department of Forestry, Wildlife, & Fisheries College of Agriculture Sciences and Natural Resources The University of Tennessee-Knoxville, TN*.
- Gruenewald, D. A. (2005). Accountability and collaboration: Institutional barriers and strategic pathways for place-based education. *Ethics, Place & Environment*, 8(3), 261–283. <https://doi.org/10.1080/13668790500348208>
- Kalafat, S. (2018). *5. sınıftan fen bilimleri dersindeki 'mantarları tanıyalım' konusunda, yer temelli eğitimin akademik başarıya ve tutuma etkisi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Karahan, H. (2024). *2018 fen bilimleri dersi öğretim programında yer alan kazanımların ve ders kitaplarında yer alan etkinliklerin yerelliğe yansımaları*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Kırboğa, O. (2022). *Yer temelli öğretim yaklaşımının 12. sınıf coğrafya dersinde akademik başarıya etkisi ve uygulamaya yönelik öğrenci görüşleri*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Köşker, N. (2012). *Coğrafya eğitiminde yer temelli öğretim yaklaşımına ilişkin öğretmen görüşleri*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.

- Koşker, N., & Karabağ, S. (2012). Coğrafya eğitiminde yer temelli öğretim yaklaşımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 163(163), 123-137.
- Maguth, B. N., & Hilburn, J. (2011). The community as a learning laboratory: Using place based education to foster a global perspective in the social studies. *Ohio Council for the Social Studies*, 27-34.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (4, 5, 6 ve 7. Sınıflar): Türkiye yüzyılı maarif modeli*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli: Öğretim programları ortak metni*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Mentiş Taş, A., & Özkaral, T. (2015). Sosyal bilgiler 4-5. sınıf programı ve ders kitaplarının yer temelli eğitim yaklaşımına göre değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (Özel sayı)*, 32-43.
- National Council for the Social Studies. (2010). National curriculum standards for social studies. <https://www.socialstudies.org/>
- Özkaral, T. C., & Daş, H. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşıma yönelik öz yeterlik algıları ile yer temelli eğitime ilişkin tutumları. *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, 8(101), 2610-2621. <https://doi.org/10.21733/ibad.846169>
- Powers, A. L. (2004). An evaluation of four place-based education programs. *The Journal of Environmental Education*, 35(4), 17-32. <https://doi.org/10.3200/JOEE.35.4.17-32>
- Promise of Place. (2010). The benefits of place-based education: a report from the place-based education evaluation collaborative. <https://www.promiseofplace.org/>
- Resor, C. W. (2010). Place-based education: What is its place in the social studies classroom? *The Social Studies*, 101(5), 185–188. <https://doi.org/10.1080/00377990903493853>
- Russell-ciardi, M. (2006). Place-based education in an urban environment. *Museum International*, 58(3), 71–77. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0033.2006.00570.x>
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Şendil, Ç. Ö., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Smith, G. A. (2002). Place-based education learning to be where we are. *Phi Delta Kappan*, 584-594. <https://doi.org/10.1177/003172170208300806>
- Smith, G. A. (2007). Place-based education: breaking through the constraining regularities of public school. *Environmental Education Research*, 13(2), 189–207. <https://doi.org/10.1080/13504620701285180>
- Sobel, D. (2023). *Yer temelli eğitim okulu ve yaşadığımız çevreyi birleştirmek*. Yeni İnsan.
- Tabaru Örnek, G. (2022). *Hayat bilgisi dersinde yer temelli öğretim uygulamalarının öğrencilerin girişimcilik becerisi ve çevre okuryazarlığına etkisi*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Tanrıoğen, A. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı yayıncılık
- Üztemur, S., & Dere, İ. (2023). ‘I was not aware that I did not know’: developing a sense of place with place-based education. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 36(3), 481–497. <https://doi.org/10.1080/13511610.2022.2092457>
- Üztemur, S., Dinç, E., & Acun, İ. (2018). Yer temelli eğitim yaklaşımı ve sosyal bilgiler öğretim programlarına yansımaları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 141- 158. <https://doi.org/10.17679/inuefd.326727>

- Wanich, W. (2006). Place-based education in the united states and thailand: with implications for mathematics education. Working Paper No. 33. *Appalachian Collaborative Center for Learning, Assessment, and Instruction in Mathematics (ACCLAIM)*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED495019.pdf>
- Yemini, M., Engel, L., & Ben Simon, A. (2023). Place-based education—a systematic review of literature. *Educational Review*, 1-21. <https://doi.org/10.1080/00131911.2023.2177260>
- Yıldırım, A., & Şimsek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yıldız, N., & Mentiş Taş, A. (2015). Hayat bilgisi 1, 2 ve 3. sınıf programı ile ders kitaplarının yer temelli eğitim açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 273-284.
- Yıldız Yılmaz, N., & Tabarı, G. (2017). Fen bilimleri 3 ve 4. sınıf öğretim programı ile ders kitaplarının yer temelli eğitim açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1584-1605. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.31178-338849>

Araştırma Makalesi / Research Article

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Yer Temelli Eğitim Bağlamında İncelenmesi

Examination of 2018 and 2024 Social Studies Curriculum in the Context of Place-Based Education

Esra EKERBİÇER , Hüseyin ÇALIŞKAN , Mehmet UYMAZ ,

Yiğit CEBECİ , & Mehmet Alper CANTİMER

DOI : [10.63556/ankad.v10i1.367](https://doi.org/10.63556/ankad.v10i1.367)

Geliş/Received: 25/11/2025

Kabul/Accepted: 15/02/2026

Extended Abstract

Introduction

Place-based education (PBE) is a movement based on the principle of moving from the familiar to the unfamiliar, from the near to the far (Sobel, 2023). PBE is an approach that aims to involve the local community in education, enabling students to learn about the history, culture, geographical, characteristics of their immediate surroundings and to feel a sense of responsibility towards the community in which they live. The social studies course aims to cultivate individuals who are knowledgeable about their history and culture, aware of the geographical characteristics of their location, have developed environmental awareness, and actively participate in society. It prepares students for lifelong civic participation in their community (MEB, 2018; NCSS, 2010). It has been observed that the behaviours and skills that PBE aims to instil in students are similar to those that social studies aims to instil in students. Therefore, it is thought that the PBE approach may be appropriate for use in social studies. Within this scope, research aims to determine the relationship between the achievements in the 2018 and 2024 social studies programmes prepared by the Ministry of National Education and PBE, and to compare the inclusion of PBE in these two teaching programmes. In line with the aim of the research, the contents of the achievements/learning outcomes that can be associated with PBE and the sub-dimensions of PBE were evaluated.

Methods

The research is structured based on the descriptive research approach. The data source of the research is the 2018 and 2024 social studies curriculum. The curriculums was accessed at <http://mufredat.meb.gov.tr/> and <https://tymm.meb.gov.tr/>. Document analysis was used as the data collection method and descriptive analysis method was used to analyse the data.

Results and Discussion

In the 2018 social studies curriculum, the learning area most closely related to PBE was found to be 'People, Places and Environments,' while the learning area less closely related to PBE was found to be 'Science, Technology and Society.' In the 2024 social studies curriculum, the learning areas most closely related to PBE are 'Our Home, the World' and 'Our Common Heritage,' while the learning area least closely related to PBE is 'Our Living Democracy.'

In the 2018 social studies curriculum, 16 learning outcomes at the 4th grade level were found to be related to PBE, while in the 2024 social studies curriculum, 5 learning outcomes were found to be related to PBE. In the 2018 social studies curriculum, 20 learning outcomes at the 5th grade level were found to be related to PBE, while in the 2024 social studies curriculum, 6 learning outcomes were found to be

related to PBE. In the 2018 social studies curriculum, 13 learning outcomes at the 6th grade level were found to be related to PBE, while in the 2024 social studies curriculum, 7 learning outcomes were found to be related to PBE. In the 2018 social studies curriculum, 8 learning outcomes at the 7th grade level were found to be related to PBE, while in the 2024 social studies curriculum, 5 learning outcomes were found to be related to PBE.

The research results show that 57 of the total 131 learning outcomes in the 2018 curriculum and 23 of the total 71 learning outcomes in the 2024 curriculum are related to PBE. It was determined that the learning outcomes more closely related to PBE in the 2018 curriculum were at the 5th grade level, while those less closely related were at the 7th grade level. When evaluating the relationship between learning outcomes and the sub-dimensions of PBE, it was found that they were most closely related to cultural studies after nature studies, and least related to social studies sub-dimensions. No learning outcomes were found to include the sub-dimensions of problem-solving processes and entrepreneurship opportunities. The 2024 curriculum shows that learning outcomes more closely related to PBE are found in the 6th grade, while those less closely related are found in the 4th and 7th grades. When evaluating the relationship between learning outcomes and the sub-dimensions of PBE, it was found that cultural studies were most closely related, while social studies and problem-solving processes were least closely related. No learning outcomes were found that included the sub-dimensions of nature studies and entrepreneurial opportunities.